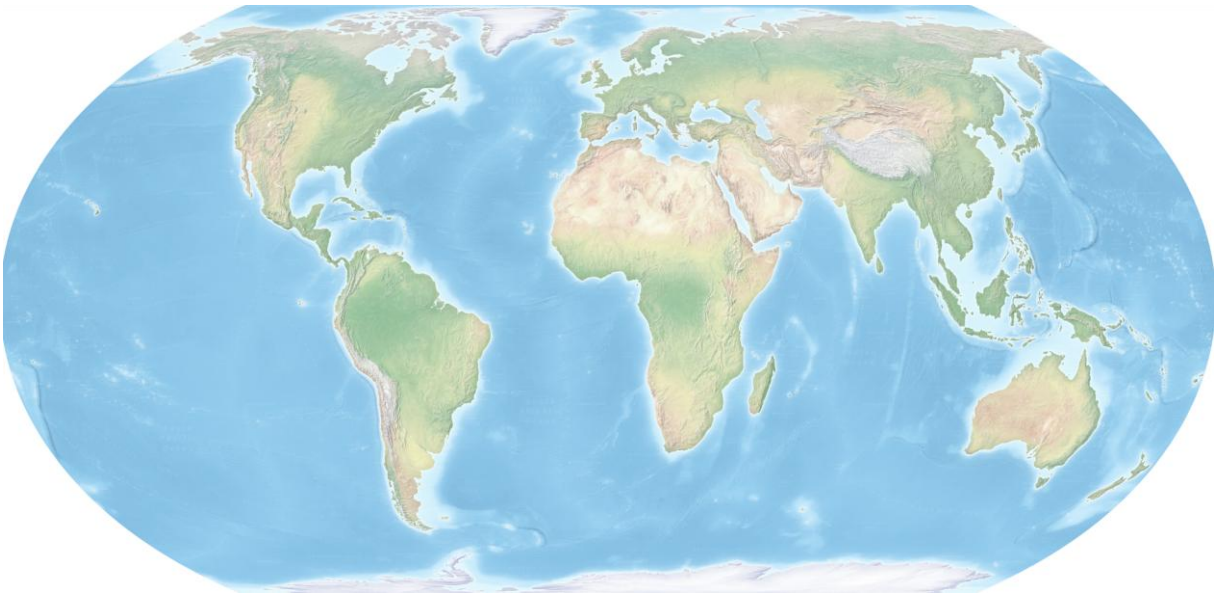
Geotaal-lesbrief 2 – DOCENTENVERSIE

Een nieuwe wereldkaart

Cathelijne de Busser & Arjen Ligtvoet

november 2026

Bij iedere lesbrief hoort een artikel. Voor deze lesbrief is dat:
https://nos.nl/artikel/2629696-vn-stemt-voor-nieuwe-wereldkaart-met-grotere-weergave-van-afrika

Geotaal is een initiatief van Cathelijne de Busser en Arjen Ligtvoet. Je mag de lesbrieven printen en uitdelen aan leerlingen, maar er rust wel copyright op. Je mag (delen van) de lesbrieven dus niet zomaar gebruiken in andere teksten. Voor meer informatie of contact: cathelijne@cdebusser.nl

Vóór het lezen

1. Synoniemen

Je gaat zo een artikel over kaartprojecties lezen. In het artikel staan veel aardrijkskundige vakwoorden (geotaal). Welke synoniemen horen er bij, denk je? Synoniemen zijn woorden met dezelfde betekenis.

⇨ Trek lijntjes tussen de woorden en hun synoniemen.

1. breedtegraad	A. kaartenmaker
2. cartograaf	B. kenmerk (van persoon of groep)
3. continent	C. latitude
4. identiteit	D. longitude
5. projectie	E. plaatsbepaling
6. lengtegraad	F. weergave
7. navigatie	G. werelddeel

(1C, 2A, 3G, 4B, 5F, 6D, 7E)

2. Antoniemen

De tabel van opdracht 1 bevat ook twee paren van woorden die de tegenovergestelde betekenis hebben. Dat noem je antoniemen.

⇨ Welke twee antoniemen staan er in de linkerkolom?

breedtegraad – lengtegraad

⇨ Welke twee antoniemen staan er in de rechterkolom?

latitude – longitude

Geotaal

Ieder vak heeft een eigen vaktaal. Bij aardrijkskunde heet dat geotaal. Kenmerken zijn:

- het gebruikt vakwoorden waarmee je je zorgvuldig kunt uitdrukken.
- het gaat altijd over gebieden en perioden (tijd).
- het gebruikt vaak kaarten en grafieken om de boodschap te verduidelijken.
- het gebruikt signaalwoorden om verbanden te verduidelijken.
- het maakt onderscheid tussen feiten en meningen.
- het is gebaseerd op informatie uit betrouwbare bronnen.
- het gebruikt neutrale woorden, zonder vooroordelen over groepen of gebieden.

© Cathelijne de Busser & Arjen Ligtvoet

Tijdens het lezen

3. Lezen met de pen

⇨ Lees het artikel met de pen, van begin tot eind.

4. Landen

Je gaat het artikel nu nóg een keer lezen. Let daarbij op de landen of (groepen van landen) die worden genoemd.

⇨ Welke landen (of groepen van landen) zijn voorstander van de Equal-Earth-projectie?

VN, Togo, meerdere landen van de Afrikaanse Unie, VK, Frankrijk.

⇨ Welke land is tegenstander van de Equal-Earth-projectie?

Verenigde Staten

Lezen met de pen

Lezen met de pen betekent dat je tijdens het lezen aantekeningen maakt in de tekst.

- Je onderstreept, markeert, of omcirkelt belangrijke woorden of zinnen.
- Je voegt nummers toe aan opsommingen.
- Je geeft verbanden of tegenstellingen aan met lijntjes of pijltjes.
- Je gebruikt uitroeptekens of vraagtekens om aan te geven dat iets heel belangrijk is, of dat je iets niet snapt.
- Je noteert jouw vragen of gedachtes in de kantlijn.

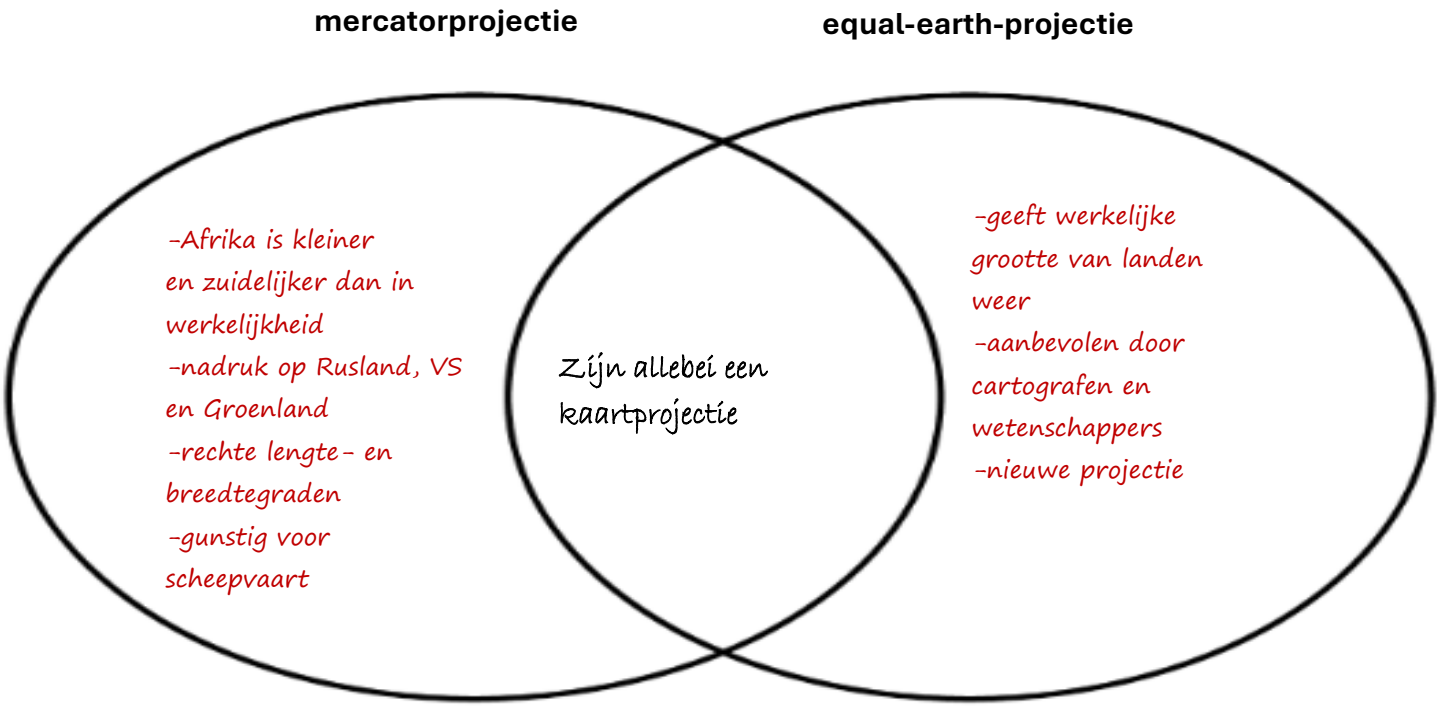
Let op: markeer niet te veel, maar ook niet te weinig. Ga na welke informatie jij belangrijk vindt. Hoe vaker je 'leest met de pen', hoe makkelijker het wordt om keuzes te maken.

© Cathelijne de Busser & Arjen Ligtvoet

5. Venn-diagram

Het artikel gaat over de mercatorprojectie en de equal-earth-projectie. Dat zijn allebei kaartprojecties. Waarin verschillen de projecties van elkaar?

⇨ Noteer in de linkercirkel unieke kenmerken van de mercatorprojectie.
⇨ Noteer in de rechtercirkel unieke kenmerken van de equal-earth-projectie.

6. Argumenten

In het artikel staat dat cartografen en wetenschappers het gebruik van de mercatorprojectie afraden en de equal-earth-projectie aanraden.

⇨ Noteer minimaal drie argumenten voor dit advies.

o de equal-earth-kaart geeft oppervlaktes nauwkeuriger weer.
o op de mercatorkaart wordt het Afrikaanse continent veel kleiner en zuidelijker aangegeven dan in de realiteit.
o Groenland is op de mercatorkaart veel groter dan in het echt.
o de mercatorkaart beïnvloedt het denken over Afrika negatief, met name bij schoolkinderen.

© Cathelijne de Busser & Arjen Ligtvoet

7. Denken over Afrika

In de laatste alinea staat dat het gebruik van de mercatorprojectie "het denken over Afrika negatief beïnvloedt, met name bij kinderen die de kaart op school zien".

⇨ Leg uit wat er met deze zin bedoeld wordt.

In de mercatorprojectie wordt Afrika veel kleiner afgebeeld dan het in werkelijkheid is. Daardoor krijgen schoolkinderen het idee dat Afrika niet zo belangrijk is (want niet zo groot weergegeven).

Na het lezen

8. Wetenschappelijk bewijs

In het artikel staat een citaat van Robert Dussey: "Er is wetenschappelijk bewijs, dus we moeten de nieuwe realiteit accepteren".

⇨ Ben jij het eens met deze uitspraak? Geef ook aan waarom wel of niet.

Eigen antwoord. Bijvoorbeeld: nee, want er is niet één juiste kaartprojectie. Iedere kaartprojectie heeft voor- en nadelen. Het is dus niet wetenschappelijk bewezen dat een bepaalde kaart beter is.

9. Advies

Jouw aardrijkskundedocent kiest ook geregeld een kaartprojectie.

⇨ Zou jij jouw aardrijkskundedocent aanraden om voortaan de equal-earth-projectie te gebruiken in de les? Geef ook aan waarom wel of niet.

Bijvoorbeeld: soms wel, maar soms niet. Dat hangt van het doel van de kaart af. Als de oppervlaktes belangrijk zijn, is de equal-earth-kaart wel het betrouwbaarst.

10. Jij als eindredacteur

Stel, jij bent de eindredacteur van dit artikel. Dat zorg je onder andere voor een aantrekkelijke titel.

⇨ Bedenk een andere titel voor dit artikel. Tip: een goede titel is niet te lang.

Bijvoorbeeld: Kaarten liegen: VN kiest nieuwe wereldkaart

© Cathelijne de Busser & Arjen Ligtvoet

11. Betrouwbaarheid beoordelen

Er wordt tegenwoordig veel foute informatie (nepnieuws) verspreid.

⇨ Beoordeel de betrouwbaarheid van het artikel met het 4B-stappenplan.

Bron: *afkomstig van nos.nl, een betrouwbare nieuwswebsite. De tekst is recent geschreven.*

Bedoeling: *de tekst is bedoeld om te informeren over een besluit van de VN. De tekst bevat alleen feiten (zonder mening van de NOS).*

Bewijs: *de feiten over kaartprojecties lijken te kloppen (bijv. dat Afrika veel groter is dan Groenland). Ook andere sites verwijzen naar het advies van de VN.*

Besluit: *Als het doel is om Nederlanders vluchtig te informeren over een VN-besluit en de overwegingen, is het betrouwbaar. Wie meer achtergrondinformatie wil hebben over dit besluit, zal een andere tekst moeten gebruiken.*

4B-stappenplan: betrouwbaarheid van teksten

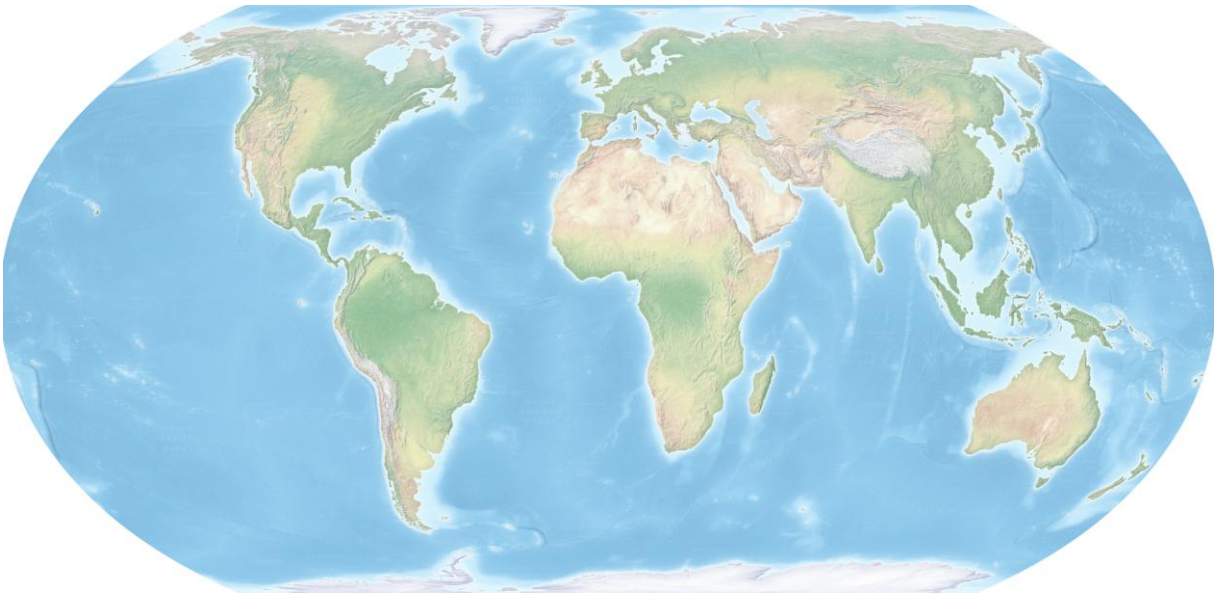
Niet alles wat je leest is waar. Bekijk elke tekst daarom met een kritische blik. De 4B-vragen helpen je daarbij:

1. Bron: Wie heeft het geschreven? Wanneer was dat? Waar is de tekst gepubliceerd? Hoe staat deze krant, organisatie, website of dit platform bekend?
2. Bedoeling: Wat is het doel en de doelgroep van de tekst? Wil de tekst informeren, overtuigen, misleiden...?
3. Bewijs: Waarop is de informatie gebaseerd? Klopt het met wat je over het onderwerp weet? Kun je feiten controleren?
4. Besluit: Weeg af of de tekst betrouwbaar is. Voor welk doel zou je deze tekst wel of juist niet gebruiken?

© Cathelijne de Busser & Arjen Ligtvoet

Geotaal-lesbrief 2 - LEERLINGVERSIE

Een nieuwe wereldkaart

Cathelijne de Busser & Arjen Ligtvoet

november 2026

Bij iedere lesbrief hoort een artikel. Voor deze lesbrief is dat:
https://nos.nl/artikel/2629696-vn-stemt-voor-nieuwe-wereldkaart-met-grotere-weergave-van-afrika

Geotaal is een initiatief van Cathelijne de Busser en Arjen Ligtvoet. Je mag de lesbrieven printen en uitdelen aan leerlingen, maar er rust wel copyright op. Je mag (delen van) de lesbrieven dus niet zomaar gebruiken in andere teksten. Voor meer informatie of contact: cathelijne@cdebusser.nl

Vóór het lezen

1. Synoniemen

Je gaat zo een artikel over kaartprojecties lezen. In het artikel staan veel aardrijkskundige vakwoorden (geotaal). Welke synoniemen horen er bij, denk je? Synoniemen zijn woorden met dezelfde betekenis.

⇨ Trek lijntjes tussen de woorden en hun synoniemen.

1. breedtegraad	A. kaartenmaker
2. cartograaf	B. kenmerk (van persoon of groep)
3. continent	C. latitude
4. identiteit	D. longitude
5. projectie	E. plaatsbepaling
6. lengtegraad	F. weergave
7. navigatie	G. werelddeel

2. Antoniemen

De tabel van opdracht 1 bevat ook twee paren van woorden die de tegenovergestelde betekenis hebben. Dat noem je antoniemen.

⇨ Welke twee antoniemen staan er in de linkerkolom?

.....

⇨ Welke twee antoniemen staan er in de rechterkolom?

.....

Geotaal

Ieder vak heeft een eigen vaktaal. Bij aardrijkskunde heet dat geotaal. Kenmerken zijn:

- het gebruikt vakwoorden waarmee je je zorgvuldig kunt uitdrukken.
- het gaat altijd over gebieden en perioden (tijd).
- het gebruikt vaak kaarten en grafieken om de boodschap te verduidelijken.
- het gebruikt signaalwoorden om verbanden te verduidelijken.
- het maakt onderscheid tussen feiten en meningen.
- het is gebaseerd op informatie uit betrouwbare bronnen.
- het gebruikt neutrale woorden, zonder vooroordelen over groepen of gebieden.

© Cathelijne de Busser & Arjen Ligtvoet

Tijdens het lezen

3. Lezen met de pen

⇨ Lees het artikel met de pen, van begin tot eind.

4. Landen

Je gaat het artikel nu nóg een keer lezen. Let daarbij op de landen of (groepen van landen) die worden genoemd.

⇨ Welke landen (of groepen van landen) zijn voorstander van de Equal-Earth-projectie?

.....

.....

⇨ Welke land is tegenstander van de Equal-Earth-projectie?

.....

Lezen met de pen

Lezen met de pen betekent dat je tijdens het lezen aantekeningen maakt in de tekst.

- ~ Je onderstreept, markeert, of omcirkelt belangrijke woorden of zinnen.
- ~ Je voegt nummers toe aan opsommingen.
- ~ Je geeft verbanden of tegenstellingen aan met lijntjes of pijltjes.
- ~ Je gebruikt uitroeptekens of vraagtekens om aan te geven dat iets heel belangrijk is, of dat je iets niet snapt.
- ~ Je noteert jouw vragen of gedachtes in de kantlijn.

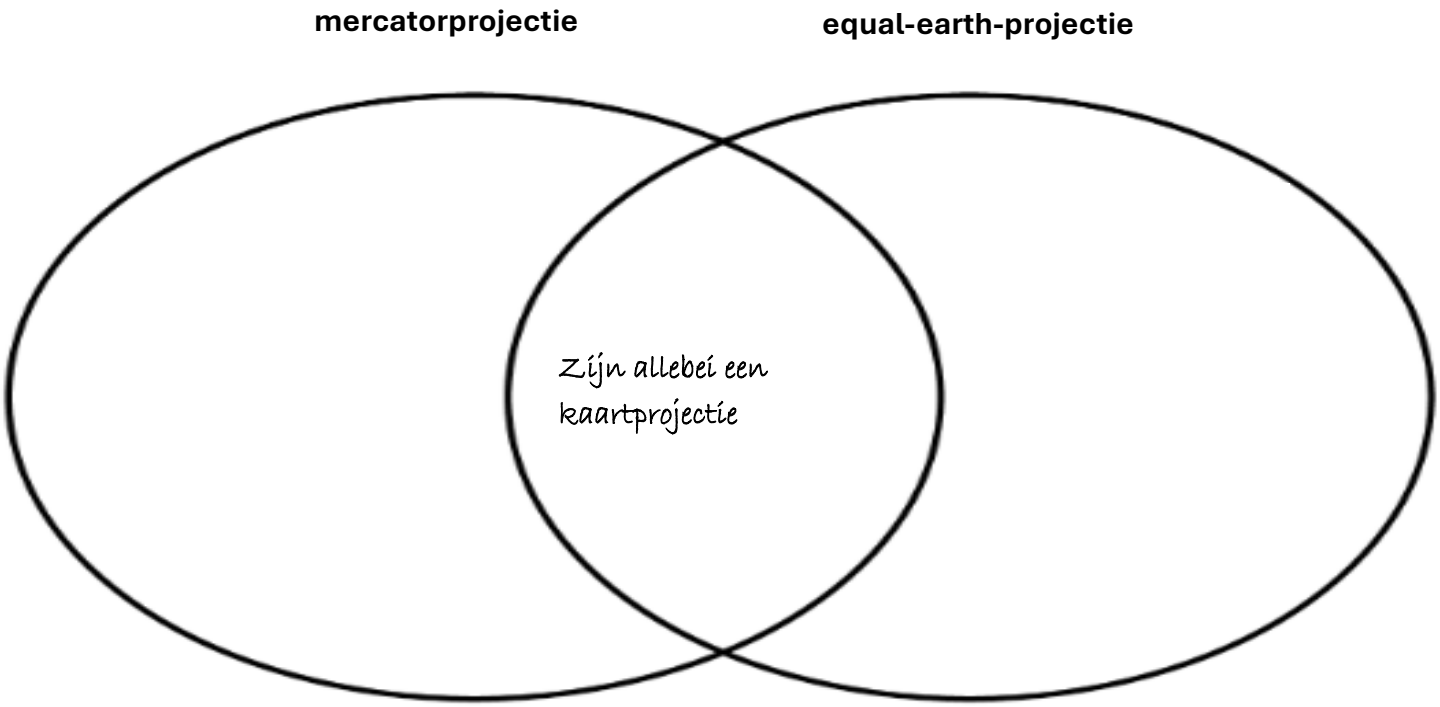
Let op: markeer niet te veel, maar ook niet te weinig. Ga na welke informatie jij belangrijk vindt. Hoe vaker je 'leest met de pen', hoe makkelijker het wordt om keuzes te maken.

© Cathelijne de Busser & Arjen Ligtvoet

5. Venn-diagram

Het artikel gaat over de mercatorprojectie en de equal-earth-projectie. Dat zijn allebei kaartprojecties. Waarin verschillen de projecties van elkaar?

⇨ Noteer in de linkercirkel unieke kenmerken van de mercatorprojectie.
⇨ Noteer in de rechtercirkel unieke kenmerken van de equal-earth-projectie.

6. Argumenten

In het artikel staat dat cartografen en wetenschappers het gebruik van de mercatorprojectie afraden en de equal-earth-projectie aanraden.

⇨ Noteer minimaal drie argumenten voor dit advies.

© Cathelijne de Busser & Arjen Ligtvoet

7. Denken over Afrika

In de laatste alinea staat dat het gebruik van de mercatorprojectie “het denken over Afrika negatief beïnvloedt, met name bij kinderen die de kaart op school zien”.

⇨ Leg uit wat er met deze zin bedoeld wordt.

Na het lezen

8. Wetenschappelijk bewijs

In het artikel staat een citaat van Robert Dussey: “Er is wetenschappelijk bewijs, dus we moeten de nieuwe realiteit accepteren”.

⇨ Ben jij het eens met deze uitspraak? Geef ook aan waarom wel of niet.

9. Advies

Jouw aardrijkskundedocent kiest ook geregeld een kaartprojectie.

⇨ Zou jij jouw aardrijkskundedocent aanraden om voortaan de equal-earth-projectie te gebruiken in de les? Geef ook aan waarom wel of niet.

10. Jij als eindredacteur

Stel, jij bent de eindredacteur van dit artikel. Dat zorg je onder andere voor een aantrekkelijke titel.

⇨ Bedenk een andere titel voor dit artikel. Tip: een goede titel is niet te lang.

© Cathelijne de Busser & Arjen Ligtvoet

11. Betrouwbaarheid beoordelen

Er wordt tegenwoordig veel foute informatie (nepnieuws) verspreid.

⇨ Beoordeel de betrouwbaarheid van het artikel met het 4B-stappenplan.

Bron:

Bedoeling:

Bewijs:

Besluit:

4B-stappenplan: betrouwbaarheid van teksten

Niet alles wat je leest is waar. Bekijk elke tekst daarom met een kritische blik. De 4B-vragen helpen je daarbij:

1. Bron: Wie heeft het geschreven? Wanneer was dat? Waar is de tekst gepubliceerd? Hoe staat deze krant, organisatie, website of dit platform bekend?
2. Bedoeling: Wat is het doel en de doelgroep van de tekst? Wil de tekst informeren, overtuigen, misleiden...?
3. Bewijs: Waarop is de informatie gebaseerd? Klopt het met wat je over het onderwerp weet? Kun je feiten controleren?
4. Besluit: Weeg af of de tekst betrouwbaar is. Voor welk doel zou je deze tekst wel of juist niet gebruiken?

© Cathelijne de Busser & Arjen Ligtvoet

INFORMATIE VOOR DOCENTEN

Nieuw voor aardrijkskundedocenten: de geotaal-lesbrieven

- Leerlingen oefenen met vaktaal én vakinhoud tegelijk.
- Gebaseerd op actuele, rijke teksten over geografische onderwerpen.
- Sluiten aan bij de nieuwe kerndoelen: authentieke teksten en taalactiviteiten bij elk leergebied.
- Met bijbehorende opdrachten over tekstbegrip, woordenschat, formuleren en kritisch lezen.
- Als extra uitdaging voor sterke vmbo-, havo- en vwo-leerlingen.
- Goede voorbereiding voor de teksten van vervolgopleiding, studie of beroep.
- Voor de onderbouw van het voorgezet onderwijs.
- Gratis te downloaden.

Wat zijn de geotaal-lesbrieven?

De geotaal-lesbrieven laten taalvaardige leerlingen in de onderbouw van het voortgezet onderwijs extra oefenen met de taal van het vak ('geotaal') én de vakinhoud. Iedere lesbrief is gebaseerd op een rijke, authentieke tekst over een actueel aardrijkskundig onderwerp.

Waarom zijn de geotaal-lesbrieven ontwikkeld?

In de gangbare aardrijkskundemethodes zijn de teksten vaak eenvoudig geschreven, zodat de taal de inhoud van het vak niet in de weg staat. Taalvaardige leerlingen kunnen dan nauwelijks oefenen met rijke, authentieke vakteksten, die ze in hun vervolgopleiding, studie of beroep wél moeten lezen. De geotaal-lesbrieven gaan lastige teksten juist niet uit de weg.

Hoe sluiten de geotaal-lesbrieven aan bij de nieuwe kerndoelen?

De nieuwe kerndoelen verwijzen expliciet naar rijke teksten en taalactiviteiten in alle leergebieden. Dat is precies waar het bij de geotaal-lesbrieven om draait.

Wat heb ik nodig voor de geotaal-lesbrief?

Elke lesbrief is gebaseerd op een artikel en bijbehorende opdrachten. Het artikel moet je meestal downloaden via een link. *Let op: sommige artikelen staan achter een betaalmuur, bijvoorbeeld van DPG Media.*
Bij de opdrachten zijn er twee versies: een leerling-pdf (opdrachten met invullijntjes) en een docenten-pdf (opdrachten met voorbeeldantwoorden). Wij raden je aan om de leerling-pdf en het bijbehorende artikel uit te printen, zodat de leerlingen met pen en papier kunnen werken.

Voor wie zijn de geotaal-lesbrieven bedoeld?

De geotaal-lesbrieven zijn bedoeld voor taalvaardige onderbouwleerlingen die meer uitdaging aankunnen, zowel taalkundig als vakinhoudelijk. Dat kunnen zowel (sterke) vmbo-leerlingen zijn als havo- of vwo-leerlingen.

Hoelang heeft een leerling nodig voor een geotaal-lesbrief?

Iedere lesbrief is binnen een lesuur te maken. Sommige leerlingen zullen sneller klaar zijn. Moedig leerlingen aan om rustig de tijd te nemen. Lezen en schrijven is een creatieve en analytische puzzel, geen race tegen de klok.

Hoe zet ik de geotaal-lesbrieven in?

Je kunt de geotaal-lesbrieven op elk gewenst moment inzetten, bijvoorbeeld als extra lesstof voor sterke leerlingen (differentiatie), of aan het begin of einde van een lessenserie. Leerlingen kunnen de opdrachten individueel of in tweetallen maken en eventueel zelf nakijken. Kies zelf welke lesbrief past bij het thema dat je op dat moment behandelt.

Wat kosten de geotaal-lesbrieven?

Niets. Je kunt de geotaal-lesbrieven gratis gebruiken.

Waarmee oefent de leerling bij de geotaal-lesbrieven?

Iedere lesbrief maakt gebruik van een rijke, authentieke tekst over een aardrijkskundig onderwerp, bijvoorbeeld uit een dagblad of vakblad. Sommige teksten zijn makkelijker te begrijpen dan andere teksten. In de opdrachten analyseren leerlingen stap voor stap de inhoud van de tekst, oefenen ze hun schrijfvaardigheid en vergroten ze hun (vak)woordenschat.

Voorbeelden van oefeningen:

- voorspellen van waar de tekst over gaat
- voorkennis activeren vóór het lezen
- oefenen met de vaktaal die bij het thema van de tekst hoort
- lezen ‘met de pen’
- de betekenis van lastige woorden herleiden
- informatie uit de tekst koppelen aan kaart en grafiek
- de kernboodschap herkennen
- tegenstrijdige informatie herkennen
- herschrijven van lastige zinnen
- visualiseren van informatie in schema’s
- de betrouwbaarheid en kwaliteit van de tekst beoordelen
- verbindingen met andere geografische onderwerpen leggen
- een betoog schrijven over het onderwerp

Hoe vaak verschijnen er geotaal-lesbrieven?

Er verschijnt elke paar weken een nieuwe lesbrief over een actueel aardrijkskundig onderwerp.

Hoe zit het met copyright?

Geotaal is een initiatief van Cathelijne de Busser en Arjen Ligtvoet. Je mag de lesbrieven printen en uitdelen aan je leerlingen, maar er rust wel copyright op. Je mag (delen van de) lesbrieven dus niet gebruiken in ander lesmateriaal. Voor meer informatie of contact: cathelijne@cdebusser.nl